

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบัน สื่อสารมวลชนเข้ามามีบทบาทต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะสื่อสารมวลชนจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่สำคัญในการทำหน้าที่ส่งสารต่าง ๆ ผ่านสื่อไปยังมวลชนผู้รับสาร อันได้แก่ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ภาพยนตร์(จุมพล รอดคำดี, 2532 : 19-23)¹ ยิ่งมีความเจริญทางเทคโนโลยีและความก้าวหน้าทางการสื่อสารมากขึ้นเพียงใด ก็ช่วยให้สื่อมวลชนสามารถแพร่กระจายเข้าถึงประชาชนทุกระดับชั้น ทุกองค์กรได้อย่างรวดเร็ว คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนอย่างเห็นได้ชัด จนเกือบจะกล่าวได้ว่าไม่มีมนุษย์กลุ่มใดที่ไม่เคยสัมผัสข่าวสารจากสื่อมวลชน คนส่วนใหญ่มีโอกาสดังกล่าวจะได้รับข่าวสารและความบันเทิงจากวิทยุกระจายเสียง จากหนังสือพิมพ์ จากโทรทัศน์ และจากการชมภาพยนตร์อยู่เสมอ

สื่อมวลชน เป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการเตรียมคนเข้าสู่สังคม การอ่านหนังสือพิมพ์ การดูโทรทัศน์ การฟังวิทยุ การดูภาพยนตร์ล้วนแต่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปลูกฝังค่านิยม ความคิด ทักษะคิดต่าง ๆ ให้เราได้ทั้งสิ้น(เสรี วงษ์มณฑา, 2535)² อีกทั้งสื่อมวลชนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะมีกระบวนการใหญ่เพื่อจะสื่อสารไปสู่กลุ่มเป้าหมาย การผลิตรายการวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ของสื่อมวลชนนั้น ผู้รับผิดชอบจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์กว้างขวาง เพราะสื่อมวลชนจะต้องสื่อสารความจริงและแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบถึงความเป็นจริงนั้นโดยทั่วถึงกัน(วัฒนา พุทธางกูรานนท์, 2531)³ โดยเฉพาะในโลกปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนไปสู่ยุคของสังคมข่าวสาร ความต้องการทางด้านสังคมของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิต กิจกรรม ความสนใจ ความคิดเห็นก็ยิ่งทวีคูณขึ้น รวมทั้งความต้องการที่จะบริโภคสื่อมวลชนก็เพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ฮีรยทอ บุญมี (2528 : 47-62)⁴ กล่าวไว้ว่า การปฏิวัติเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ระบบเศรษฐกิจโลกเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน และเคลื่อนตัวเข้าสู่ภาคบริการขั้นสูง เช่น การบริการสาธารณะ การเคหะ และการบริการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล ข่าวสาร คาดการณ์ว่าอุตสาหกรรมข่าวสารและการบันเทิง

¹ จุมพล รอดคำดี. สื่อสารมวลชนเพื่อการพัฒนา. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

² เสรี วงษ์มณฑา. หลักและทฤษฎีการสื่อสาร. (เอกสารประกอบการสอน) กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช, 2535.

³ วัฒนา พุทธางกูรานนท์. สื่อมวลชนกับสังคม. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. กรุงเทพมหานคร, 2531.

⁴ ฮีรยทอ บุญมี. วิถุทัศน์มนุษย์ยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรี่, 2528.

จะเป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดของโลกในศตวรรษหน้า และการเปิดรับสื่อจากตะวันตกในสังคม(ซึ่ง 60% มาจากอเมริกา) ได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา และการดำเนินธุรกิจบันเทิงอย่างจริงจัง

แฮโรลด์ ดี ลาสเวลล์(Harold D. Lasswell, 1948 : 37-51)⁶ ได้กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนไว้ 3 ประการ คือ

- **สอดส่องเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อม (Surveillance of the environment)**
โดยการแสวงหาและเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมทั้ง เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกสังคมหนึ่ง ๆ ซึ่งหน้าที่ของสื่อมวลชนในด้านนี้ ก็ คือ การรายงานข่าว(news reporting) หรือการแจ้งข่าวสาร(informing)
- **ประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคมเพื่อแสดงปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งแวดล้อม (Correlation of the parts of society in responding to the environment)**
โดยการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดเป็นข่าว เป็นการวิเคราะห์ และเสนอแนะว่าควร ทำอย่างไรกับสิ่งนั้น ๆ หน้าที่นี้ของสื่อมวลชนเรียกว่า หน้าที่ในการชักจูงใจ(Persuasion) หรือบทบรรณาธิการ(Editorial)
- **ถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นหลัง ๆ (Transmission of the social heritage from one generation to the next)**
โดยสื่อมวลชนจะทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมแก่ สมาชิกรุ่นใหม่ของสังคม เพื่อให้วิทยาการและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ คงอยู่ต่อไป ซึ่ง หน้าที่นี้ คือ หน้าที่ในด้านการให้การศึกษา(Educational function) ของสื่อมวลชน

นอกเหนือจากที่แฮโรลด์ ลาสเวลล์(Harold Lasswell) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน 3 ประการดังที่กล่าวข้างต้นแล้ว วิลเบอร์ แชรรมม์(Wilbur Schramm, 1964)⁶ และ ชาร์ลส์ อาร์ ไวท์(Charles R. Wright, 1975 : 9)⁷ ได้เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนที่เพิ่มขึ้นคือ

- **หน้าที่ให้ความบันเทิง (Entertainment)** ซึ่งในที่นี้คือสื่อมวลชนทำหน้าที่เผยแพร่การ แสดง ดนตรี และศิลปะ เพื่อสร้างความจรรโลงใจแก่มวลชน ผู้รับสารในสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) สื่อมวลชนมีหน้าที่รายงานข่าว บทความ สารคดี ความคิดเห็นแก่

⁶ Lasswell, Harold D. "The Structure and Function of Communication in Society," The Communication of Ideas. Lyman Bryson ed. New York : Harper & Brothers, 1948.

⁶ Schramm, W. Mass Communication and National Development. Stanford. Stanford University Press, 1964.

⁷ Wright, C.R. Mass Communication : A Sociological Perspective. New York : Random House, Inc., 1975.

ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นบรรยากาศของกระบวนการทันสมัยนั่นเอง(บุญเลิศ ศุกคติก,
2522 : 17)⁸

เพลง คือ ส่วนที่เป็นเนื้อหาสาระที่เป็นภาษาพูด ภาษาเขียน ขณะที่ ดนตรี นั้นเป็น
ภาษาท่วงทำนอง จังหวะเสียงสูงต่ำ เพลงทุกเพลงต้องมีลักษณะทางดนตรีเสมอ คือ มีท่วงทำนอง จังหวะ
เสียงสูงต่ำ เช่น เพลงกล่อมเด็ก เป็นต้น แต่ขณะเดียวกัน เพลงบางเพลงอาจแปลงเนื้อหาสาระไปอยู่ใน
รูปของภาษาดนตรีหมดก็ได้ ด้วยเหตุนี้ การจำแนกดนตรีออกจากเพลงหรือเพลงออกจากดนตรีจึงเป็น
สิ่งที่ไม่สามารถจะกระทำได้

เพลงและดนตรี เป็นสุนทรียศาสตร์ที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับการมีมนุษยชาติ และทั้ง ๆ ที่
ดนตรีเป็นนามธรรม(abstract) ที่ยากจะอธิบายให้เข้าใจด้วยภาษาธรรมดา แต่กลับมีอิทธิพลสร้างควา
มซาบซึ้งต่ออารมณ์ ความรู้สึกของมนุษย์ไม่จำกัดเชื้อชาติและชนชั้น(บุรุษ แกสตัน, 1541)⁹ นอกจาก
นั้น เพลงและดนตรี ยังเป็นเรื่องของรสนิยมที่ว่าด้วยความงามความไพเราะ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของ
แต่ละบุคคลที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ชีวิต จนหลอมรวมเป็นมุมมอง แนวคิดส่วนตัว ในเรื่อง
ความชอบ ความไพเราะ ความรัก โดยอาจจะเกี่ยวข้องกับปัญญาหรือปรัชญาหรือไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องใด
ๆ เลยก็ได้ (นิติพงษ์ ห่อนาค, 2541)¹⁰

หากจะกล่าวถึงนิยามของ คำว่า บทเพลงและดนตรี คงไม่สามารถบรรยายได้จบสิ้น
เนื่องจากคุณค่าและความหมายของบทเพลงและดนตรีนั้น มีค่าจำกัดความที่กว้างใหญ่ไพศาลไปตาม
จินตนาการของมนุษย์ ดังที่ Herbert Weinstock(1966)¹¹ กล่าวว่า “ดนตรี คือ ศิลปะที่เกิดขึ้นใน
ช่วงเวลาที่มนุษย์ได้รู้จักใช้อำนาจในการจัดการให้เสียงต่าง ๆ มารวมกันในรูปแบบของงานศิลปะได้
สำเร็จ”

และไม่ว่าบทเพลงหรือดนตรีจะปรากฏขึ้นในส่วนใดของโลก ก็จะได้รับ การดัดแปลงให้
สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ และศิลปวัฒนธรรมของคนในเชื้อชาติต่าง ๆ กันไป

วิวัฒนาการเนื้อหาสาระของบทเพลงและดนตรีเป็นไปในรูปแบบใดก็ขึ้นอยู่กับลักษณะ
ของประชากรในภูมิภาคนั้น ๆ เป็นสำคัญ จึงเป็นที่มาของเพลงพื้นเมืองที่ทุก ๆ ประเทศจะมีลักษณะ
เฉพาะของตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า วิวัฒนาการของเพลงในแต่ละชาติแต่ละท้องถิ่น นอกจากจะพบเห็น
แตกต่างกันในระหว่างชนชาติแล้ว ในชนชาติเดียวกันเพลงก็ยังมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปด้วยเช่นกัน

⁸ บุญเลิศ ศุกคติก. การสื่อสารโครงสร้างและหน้าที่ในสังคม. เอกสารวิชาการวารสารศาสตร์ ครบรอบ 25 ปี ที่ระลึกในงาน
ฉลอง 25 ปี คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: โรงพิมพ์เจริญวิทย์การพิมพ์, 2522.

⁹ บุรุษ แกสตัน. ผู้จัดการวงดนตรีฟองน้ำ. สัมภาษณ์, 20 สิงหาคม 2541.

¹⁰ นิติพงษ์ ห่อนาค. ผู้ประพันธ์คำร้อง. สัมภาษณ์, 21 สิงหาคม 2541.

¹¹ Weinstock, H. WHAT.MUSIC.IS. New York : Double Day & Company Inc., 1966.

อย่างเช่นในสหรัฐอเมริกา แนวทางของบทเพลงได้ถูกจัดแบ่งออกไปหลากหลายประเภท เช่น เพลงพื้นบ้าน(folk song) เพลงลูกทุ่ง(country) เพลงแจ๊ส(jazz) เพลงร็อก(rock) เพลงบลูส์(blues)

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่า เนื้อหาสาระของเพลงถูกจัดตามกลุ่มผู้ฟังและตามยุคสมัยของช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ เช่น ในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี จนมาถึงกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ดนตรีที่ในปัจจุบัน เรียกว่า ดนตรีไทยเดิมนั้น จะพบว่า มีอยู่ในแวดวงเจ้านาย คือ อยู่ในวัดเสียเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเพลงถวายแด่พระผู้เป็นเจ้า ถวายแด่พระมหากษัตริย์ หรือเจ้านายในราชสำนัก งานศิลปะและดนตรีเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องไกลตัว ไกลจากชีวิตจริง แต่ไม่ได้เป็นเรื่องของชีวิตของสามัญชนมากนัก เพราะสามัญชนมีหน้าที่เป็นทาสรับใช้ จึงไม่ได้สร้างงานขึ้นเพื่อตัวเอง ยังไม่กระจายสู่สังคมส่วนใหญ่ สำหรับเพลงไทยมีวิวัฒนาการมาเป็นเวลายาวนานนับตั้งแต่เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก เพลงพวงมาลัย เพลงสงพ่าง เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดินกำรำเคียว เพลงลำตัด เพลงหมอลำ เพลงแคน เพลงบอก จนกระทั่งถึงเพลงลูกทุ่งสมัยใหม่หรือจากเพลงไทยเดิม จนกระทั่งถึงเพลงลูกกรุง(กิ่งแก้ว อัดดาวร, 2519)¹² บทเพลงเหล่านี้ต่างมีเนื้อหาสาระและท่วงทำนองที่แตกต่างออกไปตามองค์ประกอบของสังคมและผู้สร้างสรรค์บทเพลงเหล่านั้นขึ้นมา

จะเห็นได้ว่าเพลงและดนตรี ก็มีวิวัฒนาการไปตามยุคสมัย การตัดสินคุณค่าของความดีงามของเพลงและดนตรีก็เปลี่ยนไปตามยุคสมัยเช่นกัน

นอกจากบทเพลงลูกกรุงและลูกทุ่งแล้ว ยังพบว่ามีเพลงอีกประเภทหนึ่งที่มีความเกี่ยวเนื่องกับสภาวะการดำรงสังคมและยังเป็น “เพลงที่มีลักษณะเนื้อหากว้างผูกพันกับชีวิตมนุษย์มีความหมายต่อมนุษย์ และคุณค่าของเพลงจะมีอยู่ได้โดยเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์” ซึ่งเราเรียกบทเพลงประเภทนี้ว่า เพลงเพื่อชีวิต(สุกรี เจริญสุข, 2531 : 26)¹³ ได้ให้ทัศนะว่า

“ทุกชีวิตในสังคมมนุษย์มีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน มนุษย์มีความแตกต่างกัน ดังนั้น การสร้างงานศิลปะดนตรีย่อมแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ของความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ สิ่งแวดล้อม ประสบการณ์ แต่ทุกเพลงเป็นการบันทึกเหตุการณ์ของชีวิตในแง่มุมที่แตกต่างกัน เพลงเพื่อชีวิตจึงเป็นเพลงของทุกคน เพื่อทุกคน การผิวปากในห้องน้ำ การฮัมเพลงเมื่ออยู่คนเดียว หรือเมื่อใดก็ตามที่นำเอาเพลงมาให้ความสุขกับชีวิต บทเพลงนั้นเป็นบทเพลงแห่งชีวิต เป็นเพลงเพื่อชีวิตเช่นกัน”

เพลงลูกกรุง(light music) จะเรียกว่า เป็นเพลงลูกกรุงเมื่อไรนั้นไม่มีหลักฐานแน่ชัด แต่ก็สันนิษฐานได้ว่าน่าจะมีขึ้นพร้อม ๆ กับเพลงลูกทุ่ง เพราะก่อนนั้น เพลงไทยไม่ได้แบ่งแยกว่าเป็นเพลงลูกกรุง หรือเพลงลูกทุ่ง แต่เรียกรวม ๆ กันว่า “เพลงไทยสากล”

¹² กิ่งแก้ว อัดดาวร. คติชนวิทยา. พระนคร : หน่วยงานนิเทศกรรมกรมการฝึกหัดครู, 2519.

¹³ สุกรี เจริญสุข. จะฟังดนตรีอย่างไรให้ไพเราะ. กรุงเทพมหานคร, 2531.

เพลงไทยสากล ได้มีวิวัฒนาการมาโดยตลอด ทั้งในส่วนของรูปแบบและเนื้อหา โดยเพลงไทยสากลในยุคแรกเริ่มนั้น ส่วนใหญ่จะได้อิทธิพลมาจากเพลงพื้นบ้านและเพลงไทยแท้ ซึ่งเนื้อหาสาระที่สะท้อนถึงชีวิตชาวบ้าน ลักษณะการประพันธ์ คำร้อง มักใช้คำธรรมดา ง่าย ๆ ฟังแล้วเข้าใจได้ทันที ไม่มีการเปรียบเทียบจนเกินความจริง หรือต้องขบคิดให้เป็นปริศนา เพลงไทยสากลเหล่านี้จะใช้ประกอบในละครร้อง และภาพยนตร์ในสมัยแรกเริ่ม โดยดัดแปลงจากเพลงละครร้องทำนอง 2 ชั้นมาใส่เนื้อร้องแทนทำนองเอื้อน เรียกกันในสมัยนั้นว่า “เพลงเนื้อเต็ม” หรือ “เพลงเนื้อเฉพาะ” และมีการแต่งคำร้องหลายตอน เป็นเหตุให้คำร้องซ้ำไปซ้ำมา เนื่องจากทำนองสั้นมาก ในส่วนของการได้รับอิทธิพลจากเพลงป๊อปปูล่า คือ คำร้องโต้ตอบกันระหว่างหญิงกับชาย และอิทธิพลจากเพลงไทยเดิมที่พบ คือ การคิดคำเอื้อนออก ให้จังหวะกระชับขึ้น ลักษณะคำร้องมักประพันธ์ด้วยกลอนสุภาพ ซึ่งส่งผลให้เป็นบทเพลงที่มีความไพเราะเป็นอย่างยิ่ง

¹⁴ บทบาทของเพลงไทยสากลเด่นชัดยิ่งขึ้น ในปี 2473 เมื่อมีการบันทึกแผ่นเสียง และการเล่นแผ่นเสียงเข้ามาในเมืองไทย และ “พรานบุรณ” ได้นำเอาดนตรีสากลตะวันตกแบบแจ๊สมาประกอบละครเรื่อง “โรสิตา” และออกอากาศผ่านสื่อมวลชน คือ สถานีวิทยุกระจายเสียง 7 ที.เจ. ศาลาแดง และบันทึกลงแผ่นเสียงออกจำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไปด้วย โดยห้าง ต.เจ๊กชวน เป็นบริษัทที่บันทึกแผ่นเสียงซึ่งถือว่าเป็นจุดกำเนิดของ “เพลงไทยสากล”

ศกมล ลิมปิชัย(2532)¹⁵ ได้กล่าวถึง การพัฒนารูปแบบ ท่วงทำนอง และกฎเกณฑ์ไปตามทฤษฎีดนตรีสากล กล่าวคือ มีการแบ่งคำร้องตามลักษณะ ทำนอง จังหวะ และมีการแบ่งห้องของโน้ตดนตรีสากล ส่วนลักษณะการประพันธ์คำร้องยังนิยมการสัมผัสระหว่างวรรค โดยจะพยายามสื่ออารมณ์และทัศนคติของตนไปสู่ผู้ฟังด้วยการใช้ถ้อยคำที่มีความหมาย และมีเสียงที่สื่อความรู้สึกให้ผู้ฟังสะท้อนใจไปกับความคิดและอารมณ์ของตน ถ้อยคำที่ใช้มักเป็นคำหรือสำนวนแปลกใหม่ที่สร้างความเร้าใจมากกว่าจะมีลักษณะเป็นกลอนสุภาพ ดังเช่นในอดีต นอกจากนั้น มักจะใช้คำหรือวลีเดียวแต่ร้องบ่อยครั้งโดยปรับระดับเสียงไปตามตัวโน้ต หลังจากนั้นก็ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับจนเป็นเพลงไทยสากลภายใต้บริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ในที่สุด และเมื่อมีการหลั่งไหลของข้อมูลข่าวสารจากตะวันตก ย่อมหลีกเลี่ยงการรับอิทธิพลทางดนตรีตะวันตกในการเข้ามามีบทบาทต่อเพลงไทยสากลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญของการสื่อสารมวลชน อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ ซึ่งได้มีส่วนสำคัญในการผลักดันและเผยแพร่บทเพลงไปสู่ผู้ฟัง อันเป็นผลให้ผู้ฟังหันมาให้ความสนใจ และนิยมฟังเพลงกันมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเนื้อหาสาระต่าง ๆ จากบทเพลงสร้างความรื่นรมย์ให้เกิดขึ้นแก่จิตใจของผู้ฟังอีกด้วย

¹⁴ สมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย. ความเป็นมาของดนตรีไทยสากล. หนังสือประกอบงานวันรำลึกบรมครูผู้ให้กำเนิดวัฒนธรรมด้านดนตรีไทยสากล 3 กันยายน 2526, กรุงเทพมหานคร : สมาคมนักแต่งเพลงแห่งประเทศไทย, 2526 : 2.

¹⁵ ศกมล ลิมปิชัย บทบาทของระบบธุรกิจเพลงไทยสากลต่อการสร้างสรรค์ผลงานเพลง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.

มิใช่แค่เพียงเพลงและดนตรีตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลในการนำความเป็นสากลมาสู่วงการเพลงไทยเท่านั้น แต่การพัฒนาเทคโนโลยีทางการสื่อสารมวลชนก็ทำให้¹⁶ “คนทั่วโลกสามารถถ่ายทอดความคิดเห็นประสบการณ์ข่าวสารกันอยู่ตลอดเวลา โลกที่กว้างใหญ่ก็จะดูคับแคบลงไป กล่าวคือมนุษย์สามารถเอาชนะกาลเวลาและระยะทางได้ หรือเป็นการเชื่อมโยง กาลและเทศะ (time and place) ให้ชิดติดกันมากขึ้น” ดังนั้น การที่ผู้ฟังจะได้ยินบทเพลงที่มีความแตกต่างกันในแนวดนตรี และเนื้อหาสาระในยุคโลกไร้พรมแดน จึงเป็นเรื่องที่พบเห็นได้ไม่ยากนัก

โรคิช และ เดอเฟลอร์ (S.J. Ball Rokeach, and M. De Fleur, 1976 : 232)¹⁷ ได้กล่าวว่า “สื่อมวลชนสามารถมีอิทธิพลและผลกระทบต่อสังคมรวมทั้งมนุษย์ในสังคมได้ เนื้อหาจากสื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้สึก (affective effect) ความคิด (cognitive effect) และมีผลต่อพฤติกรรม” สังคมในปัจจุบัน เพลงนับเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่ได้เข้ามามีบทบาทอย่างสูงในการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 15-24 ปี ซึ่งกำลังสำคัญของชาติ จากผลการสำรวจของกองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประจำปี 2541 พบว่า กลุ่มเยาวชนเหล่านั้นมีจำนวนถึง 11,541,000 คน จากจำนวนประชากร 60,816,227 คนทั่วประเทศ ในขณะที่สถาบันอื่น ๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ซึ่งเป็นสถาบันที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการพัฒนาเยาวชน กลับมีบทบาทน้อยลง

โดยธรรมชาติแล้ว เยาวชนเป็นวัยแห่งการแสวงหาและต้องการอิสระ ดังนั้น เราจึงมักจะพบว่า เยาวชนจะชอบแยกตัวตัวเองออกจากครอบครัว และลดการฟังฟังพ่อแม่เพื่อแสดงว่าเขาโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่ในขณะเดียวกันก็จะหันไปฟังฟังกลุ่มเพื่อนหรือสื่อมวลชนเพื่อหากลุ่มที่สร้างความมั่นใจในบทบาทและสถานภาพของตน เป็นวัยที่พ้นจากสภาพความเป็นผู้เยาว์ และเริ่มเข้าสู่ภาวะของความเป็นหนุ่มสาว เป็นระยะเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ และเพราะความแปรปรวนของอารมณ์นั่นเอง ทำให้เยาวชนมักจะมีพฤติกรรมแปลก ๆ เช่น รักชอบอะไร ก็อาจจะรักจนหลง ชอบจนคลั่ง เวลาฟังเพลง ก็อาจจะกรี๊ดกร๊าด คลั่งดารา และถ้าหากเกลียดอะไรหรือเสียใจอะไร ก็จะไม่ไถ่คร่ำกินไม่ได้นอนไม่หลับ ความต้องการของเยาวชนที่เด่นชัดมากอย่างหนึ่งก็คือ ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับในกลุ่มเพื่อน เด็กในวัยนี้จึงมักจะชอบทำอะไรตามเพื่อนอยู่เสมอ โดยอาจจะออกมาในรูปแบบของรสนิยมการกิน การเที่ยว การแต่งกาย การฟังเพลง (สุพัตรา สุภาพ, 2535 : 2)¹⁸ เป็นต้น และจะใช้เป็นแบบอย่างในทิศทางที่ตนเองได้รับในสายตาผู้อื่น

¹⁶ ชัยอนันต์ สมุทรวานิช. โลกานุวัฒน์กับอนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2527 : 36.

¹⁷ S.J. Ball Rokeach, and M. De Fleur. "A Dependency Model of Mass Media Effect," *Communication Research*, 14 (January, 1976).

¹⁸ สุพัตรา สุภาพ. วัยรุ่นกับสังคม. วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2535.

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มเป้าหมายหลักของนักร้อง คือ เยาวชน วัยที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ ช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่ง เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะส่งผลต่ออนาคตว่าจะเป็นไปในทิศทางใด การปรับตัวเพื่อที่จะรับกับสังคมใหม่ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบใหม่ บทบาททางสังคมใหม่ จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีผลต่อพฤติกรรมของเยาวชน¹⁹ จากบทความ “สามแสงวัยวิกฤติ” เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2527) กล่าวว่า เยาวชนเริ่มจะไม่เป็นเด็กอีกต่อไป ความเป็นตัวของเขาเริ่มปรากฏชัด ปัญหาจึงมีอยู่ว่า เขาจะเป็นตัวเองอย่างไรดีและแบบไหนดี พฤติกรรมที่สะท้อนลักษณะนี้ก็คือ การชอบเลียนแบบ มีขวัญใจหรือวีรบุรุษที่เขาใฝ่ฝันอยากจะเป็น เช่น บางคนมีนักร้องคนโปรด บางคนมีดาราชวัญใจ

นอกจากนี้ พิสมัช วิบูลย์สวัสดิ์ (2510) ศึกษาพบว่า เยาวชนส่วนใหญ่ถือเอาแบบอย่างนักร้องหรือดาราที่ตนเองชื่นชอบเป็นอันดับแรก รองลงมาจากบิดามารดา เพราะเยาวชนเป็นวัยที่กลัวความล้าสมัย มีอำนาจในการตัดสินใจและอำนาจในการซื้ออยู่ในระดับสูง เป็นวัยที่ถูกชักจูงง่ายและมักจะมีพฤติกรรมเลียนแบบได้ง่าย เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากสื่อหรือบุคคลที่พวกเขาชื่นชมศรัทธา และไว้วางใจ จากผลงานวิจัยของ ฟาธี และ เฮลท์ (Fathi and Heath, 1974)²⁰ พบว่ากลุ่มนักศึกษาที่ฟังเพลงสมัยนิยมมีพฤติกรรมการเปิดรับเพลงที่เขาสนใจจากสื่อวิทยุมากที่สุด และผลการวิจัยของ ลัล และ มิลเลอร์ (Lull and Miller, 1982)²¹ พบว่า การเปิดรับสื่อเกี่ยวกับดนตรีจากวิทยุเป็นสื่อหลัก รองลงมาคือ แผ่นเสียง เทปเพลง การแสดงคอนเสิร์ต และจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด

และจากงานวิจัยของ ลาสัน คูเบย์ คอลเลตตี (Lason Kubey Colletti, 1989) พบว่า ผู้ชายมักจะฟังรายการที่เน้นเนื้อหาสาระและเพลงร็อคหนัก ขณะที่ผู้หญิงชอบฟังเพลงแนวบัลลาดหรือเพลงรัก ทำให้ผลที่เกิดตามมาคือ ผู้ชายจึงเลือกที่จะฟังเทปหรือซี.ดี. มากกว่าที่จะฟังเพลงจากวิทยุเหมือนกันผู้หญิง เพราะเพลงในแบบที่ผู้ชายชื่นชอบมักไม่ค่อยเปิดในรายการวิทยุบ่อยนัก ประกอบกับในปัจจุบัน เทป และซี.ดี. มีคุณภาพดี ราคาถูก หาซื้อง่าย และยังมีให้เลือกมากมายอีกด้วย

อิวานากะ, มาโกโตะ, อิเคดะ, ไมกิ, อิวากิ และทาสูย่า (Iwanaga, Makoto, Ikeda, Maki, Iwaki and Tatsuya, 1998)²² ศึกษาวิจัยพบว่า อิทธิพลของความบ่อยครั้งในการเปิดรับเพลงมีผลต่อพฤติกรรมการตอบรับ กิจกรรมด้านดนตรีมักถูกมองในแง่ลบว่า ถูกเลือกให้เป็นตัวสร้างความตื่นเต้นมากกว่าถูกเลือกให้ช่วยผ่อนคลาย และระบุอย่างชัดเจนว่าเพลงที่เป็นเพลงผ่อนคลาย จะสร้างความ

¹⁹ ณจิต ติปานวงศ์. อิทธิพลของอวัจนภาษาของนักร้องแกรมมี่เอ็นเคอร์เทนเมนท์ต่อเยาวชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาจิตวิทยาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

²⁰ Fathi, A. & Heath C.L.. Group Influence, Mass Media and Musical Taste Among Canadian Students. Journalism Quarterly, Vol. 5.1, 1974, P.705-709.

²¹ Lull, J. & Miller, D. Media and Interpersonal Socialization to New Wave Music. Paper presented to the annual convention of the international Communication Association : Boston, 1982.

²² Iwanaga, Makoto, Ikeda, Maki, Iwaki and Tatsuya. Journal of Music Therapy Vol. 33, Department of Behavioral Science, Intergrated Arts & Science, Japan, 1998 : 219-230.

ผ่อนคลายและช่วยลดความเครียดได้มากกว่าการฟังเพลงที่รุนแรง และยังระบุว่าเมื่อฟังเพลงช้า ๆ กันไปมาหลายครั้ง จะยิ่งช่วยลดความเครียด โดยดนตรีจะมีผลต่ออัตราการเต้นของหัวใจ อัตราการหายใจเข้าออก ซึ่งไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อฟังเพลงจังหวะตื่นเต้น อัตราการเต้นของหัวใจจะเต้นเร็ว และอัตราการเต้นของหัวใจจะลดลงระหว่างฟังเพลงที่ผ่อนคลาย

เจมส์ ลูว์(James Lull, 1985)²³ พบว่า เขาชนมีความต้องการที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ที่น่าตื่นเต้น และแตกต่างไปจากวิถีชีวิตแบบเดิม ต้องการมีจุดยืนของตนเอง และมีโลกส่วนตัวมักจะไปฟังฟังกลุ่มเพื่อน ๆ และสื่ออื่น ๆ อันได้แก่ วิทยุ ภาพยนตร์ รวมทั้งสื่อที่เกี่ยวข้องกับดนตรีหรือเพลงต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เจเน็ต แวลลอคอร์ท(Janet Wallacott, 1986)²⁴ ที่เขาชนใช้สื่อโทรทัศน์เพื่อหนี(escape) จากโลกแห่งความเป็นจริงที่เต็มไปด้วยปัญหา และ ลาร์สัน และ คูเบอร์รี่(Larson and Kubery, 1983)²⁵ ซึ่งศึกษาวิจัยเรื่องการใช้อสื่อทางดนตรีของเขาชน เมื่อได้รับฟังหรือรับชม เขาชนรู้สึกว่าได้ปลดปล่อยอารมณ์ มีอิสระตลอดจนรู้สึกตื่นเต้น หรือ “หลุดพ้นจากการควบคุม”

และการศึกษาวิจัยของ แกนซ์(Gantz, 1978)²⁶ พบว่า เขาชนมีความพึงพอใจในการใช้อสื่อในด้านดนตรีหรือการฟังเพลง เพื่อสร้างความสุข ใช้เป็นเพื่อน สร้างภาพพจน์ ให้ความรู้สึกปลอดภัย หนีจากสังคมที่ไม่พึงปรารถนา แยกตัวจากพ่อแม่ เพื่อเรียกร้องความสนใจ

จาระไน แกลโกศล, 2537(อ้างในจิรวรรณ กาญจนนันท์, 2540)²⁷ ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการฟังวิทยุของชาวกรุงเทพมหานคร พบว่า มีผู้ฟังวิทยุเป็นประจำทุกวัน จำนวนร้อยละ 45 ผู้ที่ฟังเกือบทุกวัน ร้อยละ 27 ผู้ที่ฟังเพียงบางครั้งบางคราว ร้อยละ 21 และผู้ที่ฟังเฉพาะวันหยุดมีเพียงร้อยละ 4 และพบว่าสิ่งที่ผู้ฟังต้องการให้มีในรายการวิทยุ ได้แก่ ต้องการให้มีเพลงมาก ๆ ความต้องการด้านข่าว ความต้องการด้านสาระและความรู้ เป็นต้น และสำหรับสิ่งที่ไม่ต้องการให้มีในรายการวิทยุ ได้แก่ ไม่ต้องการให้ผู้ดำเนินรายการพูดมาก ไม่ต้องการให้มีโฆษณาเป็นต้น

²³ James Lull. "The Naturalistic Study of Media Use and Youth Culture," Media Gratification Research. Current Perspective, ed. 1986.

²⁴ Wallacott, J. Popular Culture and Social Relations. Philadelphia : Open University Press, 1986.

²⁵ Larson, R. and Kubery, R. "The Unique Perspective of Television and its Effect : A Pilot Study," American Sociological Review 18, 1983.

²⁶ Gantz, W. How Uses and Gratifications Effects Recal of Television News. Journalism Quarterly 1978 : 66.

²⁷ จิรวรรณ กาญจนนันท์. เนื้อหาเพลงไทยยอดนิยม การรับรู้ประโยชน์ และความพึงพอใจจากการฟังเพลงไทยสากล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น จะพบว่า การฟังเพลงเป็นทางเลือกที่เยาวชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและหันไปฟังฟังทำให้ธุรกิจเพลงและธุรกิจเทปเพลงขยายวงกว้างรวดเร็ว^{๒๒} และหลังจากธุรกิจบันทึกเริ่มนำเอากลยุทธ์การตลาดของสินค้าอุปโภคบริโภคมากระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะธุรกิจเทปเพลงที่ทำให้ ศิลปิน กลายเป็น สินค้า ประเภทหนึ่งที่พร้อมแปรเปลี่ยนไปตามความต้องการของฝ่ายการตลาด และเริ่มเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค “เพลง” ของคนไทยจากเพียงแค่อีซี “หู” ฟัง มาเป็นการใช้ “หู” ฟังและ “ตา” ดู การปั้น “ศิลปิน” รุ่นใหม่ของค่ายเทปจึงไม่ได้ให้ความสำคัญกับ “เสียง” เพียงอย่างเดียว จากการที่เยาวชนนิยมฟังเพลงกันมากขึ้น โดยพิจารณาได้จากการที่ธุรกิจบันทึกประเภทเพลงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมาก และในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาได้มีการปฏิวัติวงการเทปเพลงไทยให้กลายเป็น “อุตสาหกรรมบันทึก” โดยรายงานผลการวิจัยจาก^{๒๓} บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด เปิดเผยว่า ธุรกิจเทปเพลงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่เติบโตสวนกระแสในยุคที่เศรษฐกิจซบเซา เนื่องจากเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความเครียด และการฟังเพลง นอกจากสามารถช่วยผ่อนคลายความเครียดได้เป็นอย่างดีแล้ว ยังช่วยประหยัดรายจ่ายด้านการสนทนากการอื่น ๆ ที่มีต้นทุนค่าใช้จ่ายที่แพงกว่า

แม้ว่าธุรกิจเทปเพลงจะขยายตัวได้ในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ แต่ภาวะการแข่งขันเพื่อรักษาส่วนแบ่งการตลาด หรือช่วงชิงส่วนแบ่งการตลาดก็ค่อนข้างจะลำบาก โดยเฉพาะค่ายเพลงรายย่อยอิสระ ซึ่งมีสายป่านเงินทุนสั้น ดังนั้น การที่ค่ายเพลงต่าง ๆ จะสามารถอยู่รอดได้ในภาวะการณ์เช่นนี้ จะต้องเน้นการสร้างสรรคผลงานเพลงที่มีคุณภาพ มีความโดดเด่นทั้งตัวนักร้อง แนวเพลง

ขณะนี้ ตลาดของเทปเพลงมีมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากมูลค่าตลาดเพียง 4,800 ล้านบาทในปี 2538 เพิ่มขึ้นเป็น 5,650 ล้านบาทในปี 2539 และคาดว่าในปี 2540 จะมีมูลค่ารวมประมาณ 6,000 ล้านบาท โดยมีแกรมมี่ฯ ครองสัดส่วนในตลาดสูงสุดถึง 43% รองลงมาคือ อาร์เอสฯ 30% ค่ายอิสระ 10% และค่ายอื่น ๆ อีก 10%

หากพิจารณามูลค่าตลาดโดยแบ่งตามประเภทของเพลง เพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือ เพลงไทยสากล ซึ่งมีสัดส่วนในตลาด 57% ของตลาดเทปโดยรวม รองลงมาคือ เพลงสากล 23% เพลงไทยลูกทุ่ง 15% และเพลงประเภทอื่น ๆ อีก 5%

นอกจากการขยายฐานตลาดเทปในประเทศแล้ว ค่ายเพลงรายใหญ่บางรายยังหันไปขยายตลาดในต่างประเทศอีกด้วย อาทิ แกรมมี่ฯ ที่ขยายเครือข่ายไปยังประเทศไต้หวัน โพลีแกรม มีการพัฒนาเพลงไทยเพื่อส่งไปจำหน่ายให้กับคนไทยในต่างประเทศ หรือใช้ทำนองดนตรีไทยที่ได้รับความนิยมในตลาดมาดัดแปลงเนื้อร้องเป็นภาษาต่าง ๆ

^{๒๒} หนังสือพิมพ์มติชน. ฉบับประจำวันพฤหัสบดีที่ 23 กรกฎาคม 2541.

^{๒๓} หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ประชาชาติธุรกิจ. ฉบับประจำวันพฤหัสบดีที่ 30 ตุลาคม - วันจันทร์ที่ 2 พฤศจิกายน 2540.

ประการสำคัญที่ทำให้ตลาดเทปเพลงเติบโตอย่างต่อเนื่องมี 2 ประการหลัก คือ

1. กระบวนการผลิตไม่ซับซ้อน และง่ายต่อการลงทุน
2. กฎหมายลิขสิทธิ์ เป็นอีกตัวหนึ่งที่ทำให้ยอดขายการลักลอบลิขสิทธิ์เทปลดลงเพราะ พ.ร.บ. ฉบับใหม่มีบทลงโทษค่อนข้างรุนแรง

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นข้อยืนยันได้ที่ว่า ดนตรี เป็นการสื่อสารหนึ่งซึ่งมนุษย์ใช้สื่อสารถ่ายทอดอุดมการณ์สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ดังที่ บุญยงค์ ศุททวีโรจน์(2539:2-3)²⁰ กล่าวไว้ว่า

ดนตรี เป็นสิ่งที่สะท้อนและเสริมสร้างสังคม มันเป็นภาษาพูดของคนหนุ่มสาวและสำหรับผู้ฟัง ดนตรีเป็นจิตวิทยาอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกถึงเสรีภาพ และสำหรับผู้เล่นดนตรีก็เป็นเสรีภาพแห่งการแสดงออกทางศิลปะนั่นเอง ดนตรีสมัยนิยม (pop music) เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมวิทยา (sociological phenomenon) อย่างหนึ่ง ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจากการที่มันสะท้อนถึงความยึดหยุ่น ความเติบโต และความเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยเฉพาะคนหนุ่มสาว

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ปัจจุบันสื่อมวลชนในกรุงเทพมหานครนั้น มีความก้าวหน้าและขยายตัวอย่างรวดเร็วมากในทุก ๆ ด้าน เทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยให้ การส่งสื่อและการรับสื่อเป็นไปอย่างสะดวกและรวดเร็ว สื่อมวลชนเกือบทุกชนิดส่งถึงมือผู้รับในทุกรัฐบาลของกรุงเทพมหานครได้ในเวลาที่ไม่แตกต่างกันมากนักหรือพร้อมกันทั่วทั้งกรุงเทพมหานครอาจกล่าวได้ว่า สื่อมวลชนเป็นสิ่งที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการดำเนินชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร

ในด้านประเภท และรูปแบบของสื่อมวลชนแต่ละชนิดนั้นก็มีย่านมากมายหลายประเภทเปิดโอกาสให้ผู้รับสื่อ เลือกเปิดรับได้ตามความพอใจ ซึ่งทำให้สื่อมวลชนในกรุงเทพมหานครกลายเป็นธุรกิจที่ต้องมีการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น สื่อมวลชนซึ่งเจริญรุดหน้าทั้งทางด้านเครื่องมือเครื่องใช้ และการสื่อสารที่ทันสมัยรวดเร็ว รวมทั้งจำนวนของสื่อที่มีอยู่อย่างแพร่หลายได้กลายเป็นสถาบันในสังคมที่สำคัญอีกสถาบันหนึ่ง

เยาวชน จึงเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญที่ทุกฝ่ายควรให้ความสนใจและเอาใจใส่ เพราะเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคล ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป คุณภาพของประชากรกลุ่มนี้จึงนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดในอันที่จะพัฒนาประเทศ ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนานั้นจะต้องเริ่มกระทำตั้งแต่ในวัยเด็กและเยาวชน

²⁰ บุญยงค์ ศุททวีโรจน์. ธุรกิจเทปเพลงไทยสากลในสื่อวิทยุ โทรทัศน์ : ศึกษาเฉพาะกรณีรายการอันดับเพลงมิวสิกฮอว์ค. สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2529.

เยาวชนของชาติจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสมรรถภาพ มีจริยธรรมหรือจะเป็นบุคคลที่คอยถ่วงสังคมนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างในสังคม เช่น การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ การฝึกฝนจากโรงเรียน อิทธิพลจากเพื่อน ศาสนาและวัฒนธรรม และที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งคือ อิทธิพลของสื่อมวลชนในประเทศที่กำลังพัฒนา อย่างเช่นประเทศไทยนี้ สื่อมวลชนถือว่ามามีบทบาทสำคัญ สามารถกระจายข่าวสารได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วไปสู่ประชาชนจำนวนมากทุกเพศทุกวัน เด็กและเยาวชนเป็นวัยสำคัญที่กำลังพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคมและศีลธรรม สื่อมวลชนมีอิทธิพลชักจูงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น ทศนคติ ค่านิยม และรูปแบบการดำเนินชีวิต ซึ่งสื่อมวลชนสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือค่านิยม รวมทั้งหันเหหรือชักจูงแนวความคิดให้เป็นไปตามความประสงค์ของผู้สื่อสารได้ ด้านอารมณ์สื่อมวลชนก็สามารถเร่งเร้าให้เกิดความรู้สึก รัก ขอบ เกลียด ชังต่อต้านในสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ยากนัก ด้านศีลธรรม สื่อมวลชนก็สามารถสอดแทรกหรือเสริมสร้างคุณธรรมในมวลชนได้เป็นอย่างดี และการใช้เวลาว่างของเยาวชนในปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่อยู่กับการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ ภาพยนตร์ การแสดงคอนเสิร์ต และวิดีโอ ดังนั้นโอกาสที่เยาวชนจะตกอยู่ใต้อิทธิพลของสื่อมวลชนจึงมีมาก²¹

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นได้แสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันมีการใช้สื่อสารมวลชนอย่างมาก ในการจะทำให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาจากผู้ฟังเพลงไทยสากลว่ามีรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างไร ตัวของเยาวชนได้มีการเปิดรับเพลงไทยสากลอย่างไร มากน้อยเพียงใด และนำสาระที่ได้ไปสร้างความพึงพอใจในด้านข่าวสารความรู้, ด้านประสบการณ์ทางอารมณ์เกี่ยวกับความงาม หรือศิลปะต่าง ๆ, ด้านความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ ความมั่นคง และสถานะภาพอันเป็นที่ยอมรับ และหลีกเลี่ยงจากสภาพความเป็นจริงชั่วขณะเกิดขึ้นบ้างหรือไม่มากนักเพียงไร ซึ่งจะทำให้เราทราบถึงความต้องการรวมไปถึงความรู้สึกของเยาวชนที่มีต่อเพลงอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและพัฒนาในด้านทักษะ และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับรูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันให้มากที่สุด

• วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะทางประชากรของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร กับรูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับเพลง และความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากล
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง รูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับเพลง กับความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากลของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร

²¹ ปรีดา กลิ่นแก้ว. การวิเคราะห์เนื้อหาจริยธรรมในหนังสือพิมพ์รายวัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530 : 4.

● ขอบเขตในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “รูปแบบการดำเนินชีวิต และการเปิดรับเพลง กับความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากลของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้ คือ เป็นการศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่าง เฉพาะเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี ทั้งเพศชาย และหญิงซึ่งอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของสื่อสารมวลชน อีกทั้งเยาวชนในกรุงเทพมหานครนั้น จะมีรูปแบบการดำเนินชีวิต ฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน และมีการเปิดรับเพลงจากสื่อต่าง ๆ ได้ง่าย กว้างขวาง หลากหลาย และทั่วถึงเพื่อนำมาซึ่งการตอบสนองความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากล

● สมมติฐานการวิจัย

1. เยาวชนในกรุงเทพมหานคร ที่มีลักษณะทางประชากรแตกต่างกัน มีรูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับเพลง และความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากลแตกต่างกัน
2. รูปแบบการดำเนินชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับเพลงไทยสากล
3. รูปแบบการดำเนินชีวิตของเยาวชนในกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากล
4. การเปิดรับเพลงไทยสากลของเยาวชนในกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจที่มีต่อเพลงไทยสากล

● นิยามคำศัพท์

➤ ลักษณะทางประชากร

หมายถึง องค์ประกอบทางด้านเพศ, อายุ, สถานภาพทางการสมรส, ศาสนา, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้ส่วนตัว, รายได้รวมของครอบครัว และสถานภาพทางครอบครัว

➤ เพลงไทยสากล

หมายถึง เพลงที่มีแนวดนตรีลักษณะเหมือนกับเพลงทางตะวันตกเช่น แนวล็อด แนวล็อบ แนวล็อด แนวล็อบ เป็นต้น บันทึกด้วยโน้ตดนตรีสากล จังหวะของเพลงอาจจะเร็ว หรือช้าก็ได้ แต่เนื้อร้องส่วนใหญ่ของเพลงจะต้องเป็นภาษาไทย

➤ **ลักษณะรูปแบบการดำเนินชีวิต**

หมายถึง องค์ประกอบภายในจิตใจที่มีผลต่อความแตกต่างทางด้านพฤติกรรมของบุคคล โดยพิจารณาองค์ประกอบทางด้านกิจกรรม ความสนใจ และความคิดเห็น

กิจกรรม	ประกอบไปด้วย เล่นกีฬา, เล่นคอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต, เล่นวิดีโอเกม, ฟังวิทยุ, ดูโทรทัศน์, ทำงานอดิเรก, หาความรู้เพิ่มเติมจากที่ต่าง ๆ, ดูภาพยนตร์, ช็อปปิ้ง, ไปเที่ยวกับเพื่อน
ความสนใจ	ประกอบไปด้วย ความสนใจเกี่ยวกับครอบครัว, งาน, บ้านเหิง
ความเห็น	ประกอบไปด้วย ความเห็นเกี่ยวกับครอบครัว, การศึกษา, สังคม, การเมือง

➤ **การเปิดรับเพลงไทยสากล**

หมายถึง ความบ่อยครั้งต่อวันหรือสัปดาห์(จำนวนชั่วโมงเฉลี่ย)ในการฟังวิทยุ, ดูโทรทัศน์, ฟังเทปคาสเซ็ทและคอมแพ็คดิสก์(CD), การฟัง/ชมวิดีโอเทปเพลง(VDO) และการฟัง/ชมการแสดงสด(คอนเสิร์ต)

➤ **เยาวชน**

หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 15-24 ปีทั้งเพศชายและเพศหญิงที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร^{๑๑}

➤ **ความพึงพอใจ**

หมายถึง ความรู้สึกมีความสุขจากการเปิดรับที่ผู้เปิดรับได้รับจากการฟังหรือการชมเพลงไทยสากล โดยพิจารณาองค์ประกอบทางด้าน ข่าวสารความรู้, ประสบการณ์ทางอารมณ์เกี่ยวกับความสวยงามหรือศิลปะต่าง ๆ, ความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ ความมั่นคง และสถานภาพอันเป็นที่ยอมรับ และการหลีกเลี่ยงจากสภาพความเป็นจริงชั่วขณะ

● **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ**

1. เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต การเปิดรับเพลงไทยสากลกับความพึงพอใจที่มีผลต่อ เยาวชนในปัจจุบัน เพื่อนำไปใช้ศึกษาในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชนให้เหมาะสมต่อไป
2. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากเพลงไทยสากลในการสื่อสารเพื่อพัฒนาเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพ

^{๑๑} วางแผนทรัพยากรมนุษย์, กอง. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประจำปี 2541.